

ZDENKA LECHNER U ETNOGRAFSKOM MUZEJU U ZAGREBU

IVANKA IVKANEC

Etnografski muzej
10000 Zagreb
Trg Mažuranića 14

UDK: 39(092) LECHNER, Z.

Izlaganje sa znanstvenog skupa
Primljeno: 25.4.1998.
Prihvaćeno: 25.4.1998.

Zdenka Lechner, muzejska savjetnica Etnografskog muzeja u Zagrebu, vlastitim je stručnim radovima i raznovrsnim vidovima etnografsko-muzeološke djelatnosti ostavila dojmiv trag u hrvatskoj povijesnici etnoloških istraživanja. Ovaj rad osvvrće se na odabrane podatke iz životopisa i etnološkog habitusa Zdenke Lechner kao prvog strukovno školovanog etnologa koji je radio u Slavoniji, Baranji i Srijemu. Prikaz etnografskog i muzeološkog rada Zdenke Lechner temeljen je na uvidu u dokumentaciju arhiva Etnografskog muzeja u Zagrebu: personalnog dosjea, stručnog arhiva i arhiva općih poslova.

Ključne riječi: Lechner, Z. / Etnografski muzej Zagreb

Zdenka Lechner je rođena 5. kolovoza 1918. godine u Osijeku. Osnovno školovanje započela je u Novoj Gradiški i nastavila u Zagrebu (Ženska realna gimnazija sestara milosrdnica s pravom javnosti) gdje je položila ispit zrelosti - veliku maturu pred komisijom kojoj je bio predsjednik dr. Antun Barac. U razdoblju od 1940. do 1945. godine Zdenka Lechner je službovala u Direkciji PTT-a u Zagrebu na mjestu činovničkog pripravnika, odnosno kancelarijskog zvaničnika. 1951. godine je na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu apsolvirala i dvije godine kasnije diplomirala XIII. studijsku grupu - antropogeografiju. Svoj muzejski radni vijek započinje 1. prosinca 1951. godine u Muzeju Slavonije u Osijeku.

Prvo radno mjesto Zdenke Lechner u toj muzejskoj ustanovi vezano je uz službu arhivskog tehničara bibliotekarsko-arhivističke struke. U svibnju 1952. godine prelazi u zvanje preparatora-pripravnika. Poslije stjecanja diplome najprije radi kao kustos-pripravnik, da bi od 28. travnja 1956. godine, nakon položenog stručnog ispita, bila prevedena u zvanje kustosa koji je pripadao tzv. 13. platnom razredu s dodatkom od 500 din na skupoću (sic!).

Ravnateljica Muzeja Slavonije je u to vrijeme bila (pa sve do 1961. godine) dr. Danica Pinterović. Prema ondašnjim zahtjevima, ravnateljica je bila dužna pisanom ocjenom valorizirati rad muzejskih službenika u protekloj godini. Opća ocjena o rezultatima rada utvrđivala se prema kriterijima: stručna sprema i osposobljenost, odnos prema radu i radna disciplina. Iz ovih ravnateljinih ocjena o radu Zdenke Lechner jasno se očrtava njezin stručni interes, profil etnografskog djelovanja i potpuna

odanost muzejskoj struci. U prilog tome ponajbolje govore izabrani citati iz radnih ocjena Z. Lechner za razdoblje od 1952. do 1957. godine:

1952./53. preparator-pripravnik:

“Iskazuje veliki smisao za naučno istraživanje na etnografskom području i veliki samoprijegor kod poslova na terenu koji su često skopčani s najvećim neudobnostima. Radi svoj stručni etnografski posao potrebnom predatnošću i preciznošću. U odnosu prema radu i radnoj disciplini je uzorna, a opća ocjena je vrlo dobar”.

1954./55. kustos-pripravnik:

“Stekla uz etnografsku spremu iz etnografije i terensku spremu te već ima uvida u sav slavonski etnografski materijal koji do sada još nitko nije evidentirao kao cjelinu. Mnogo radi na daljnjem svom stručnom uzdizanju marljivo prikupljajući relativno oskudnu etnografsku literaturu, a direktno od seljaka podatke o nazivima, tehnologiji i ornamentici tekstilnog kao i ostalog materijala. Vrlo je marljiva, ne štedi ni svoje slobodno vrijeme, samo da bi iskoristila sve svoje već razgranjene veze sa selom. U posljednja tri mjeseca u 1954. g. požrtvovno dala sve svoje umne i fizičke sposobnosti da što racionalnije iskoristi din. 500.000 kredita određenog za nabavku etnografskog materijala. Odlikuje se sopstvenom naučnom metodom rada s kojom postizava lijepe rezultate tako da već danas važi kao gotovo jedini specijalista za etnografiju Slavonije. Opća ocjena je odličan”.

1957. kustos.

“... na terenu je izdržljiva pri svim naporima i pri svakom vremenu, te će i teret ponijeti ako ureba. Bila je 33 dana na službenom putu i 70 dana na stručnoj praksi u Zagrebu”.

Upravo radna ocjena iz 1957. godinu prva je pisana potvrda i spomen na stručni i strukovni boravak Zdenke Lechner pod krovom (u doslovnom i prenesenom smislu) Etnografskog muzeja u Zagrebu. Njezina stručna praksa i suradnja sa zagrebačkim Etnografskim muzejem se kontinuirano nastavlja sve do 1. lipnja 1965. godine, kada se u zvanju višeg kustosa i rukovoditelja Etnografskog odjela Muzeja Slavonije trajno nastanjuje u Zagrebu i zapošljava u matičnom hrvatskom Etnografskom muzeju.

Njezinim dolaskom Etnografski muzej u Zagrebu dobiva u miraz Zdenkino *ruvo*: veliko znanje o narodnoj tradicijskoj kulturi Slavonije, Baranje i Srijema, poznanstva i prijateljstva s dragocjenim ljudima - pomagačima i kazivačima iz tog velikog i etnografski složenog područja, nabavljanje predmeta kojima su sustavno popunjavane muzejske zbirke, stalnu suradnju s različitim ustanovama diljem panonske etnografske zone.

Rješenjem Etnografskog muzeja, broj 533/1 (od 26. srpnja 1966. god.), (prema Pravilniku o sistematizaciji radnih mjesta) se “Zdenka Lechner, viši kustos, raspoređuje na radno mjesto stručnjaka etnologa sa sljedećim zaduženjima: voditelj odsjeka Nošnja i briga nad zbirka toga odsjeka osim c) Oglavlja i g) Dijelovi ogavlja; rukovodi zbirkom nošnji Slavonije, Srijema, Baranje i Bačke te onim kojima nisu zaduženi drugi u odsjeku Nošnja”.

Osim sustavne i neprekidne skrbi o muzejskom smještaju i zaštiti narodnih nošnji, ovo zaduženje podrazumijeva i drugi, jednako važan, paralelni stručni rad i djelovanje: katalošku obradu predmeta u zbirinama, nabavu novih predmeta za muzejski fondus, stručna istraživanja i publiciranje građe, stručna vodstva za muzejske posjetitelje...

Uz zbirku nošnji Z. Lechner vodi brigu i nadzor nad muzejskom zbirkom keramike. Zahvaljujući prvenstveno njezinu nastojanju i posredovanju, Etnografski muzej dobiva na dar veliki broj predmeta seoskog lončarstva iz Feričanaca i keramičku zbirku dr. Emila Tanaja iz Požege. S vlastitom autorskom koncepcijom predstavljanja lončarstva u Hrvatskoj i narodnih nošnji Slavonije i Baranje (16 manekena) Zdenka Lechner sudjeluje u svim pripremama, sve do konačne realizacije nove stalne muzejske izložbene postave.

Uza sve tzv. sitne poslove u zagrebačkom Etnografskom muzeju (a koliki im je broj i kako su raznovrsni - ponajbolje znaju sami muzejski stručnjaci, muzealci!) Zdenka Lechner i dalje nastavlja s terenskim radom, održavanjem veza sa suradnicima: seljacima, različitim etnografskim, muzejskim i inim kulturnim ustanovama, a širom Hrvatske (dakako, s osobitim zanimanjem za njezin sjeveroistočni dio) sve do Filozofskog fakulteta u Zagrebu i JAZU. Ovome dijelu njezina etnografskog habitusa pripadaju:

-publicirani radovi;

-suradnja sa Međunarodnom smotrom folkloru u Zagrebu i slavonskim smotrama folkloru: Vinkovačke jeseni, Đakovački vezovi, Mladost i ljepota Slavonije (Stari Mikanovci), Šokačko sijelo (Županja), Folklorne priredbe (Donji Andrijevc);

-stručna predavanja;

-autorski komentari stručnih filmova (Ijelje, krstari iz Privlake, kraljice iz Komletinaca, dio svatovskih običaja iz Antina; scenarij i organizacija na terenu za filmsko snimanje o šaranju tikvica u Gradištu);

-neobjavljeni stručni radovi nastali u razdoblju od 1965. do 1977. godine pohranjeni u stručnom arhivu dokumentacije Etnografskog muzeja.

Različiti oblici i značenja suradnje Zdenke Lechner s hrvatskim muzejima/ muzejskim zbirinama odnose se na:

- idejnu koncepciju i postavu muzejske zbirke u Koprivničkim Bregima, 1967.

- konzultacije i stručnu pomoć kustosu-pripravniku u Muzeju Požeške kotline kao i terenska etnografska istraživanja u Trenkovu, 1968.

- Etnografski muzej u Splitu: reinventiranje predmeta u fondusu vezanih za slavonsko podneblje, 1968.

- idejnu koncepciju i postavu etnografske građe Muzeja u Vukovaru, 1970.

- idejni plan za novu postavu etnografije u Muzeju Brodskog Posavlja, 1971., Slavonski Brod (uz stalnu suradnju u terenskim istraživanjima, otkupu vunjenih ponjava...)

- koncepciju i izbor etnografske građe za Zavičajni muzej u Kalinovcu, 1971.
- Muzej u Našicama: konzultacije etnologu, izlaganje tekstilne i keramičke građe od 1971. nadalje.

Između brojnih priznanja i diploma koje su Zdenki Lechner dodijeljene u njezinu zagrebačkom muzejskom razdoblju izdavam tek neke:

Brončana plaketa Muzeja Slavonije (1967.), Brončana medalja Muzeja Brodskog Posavlja (1969.), Spomenica Đakovačkih vezova (1967., 1971.), Priznanje Kulturno-prosvjetne zajednice Vinkovci (1973.),

Diploma Gradskog muzeja u Vukovaru (1973.), Diploma Muzejskog društva Slavonije i Baranje (1973.).

Direktorica Etnografskog muzeja u Zagrebu, dr. Jelka Radauš, je u tekstu preporuke Komisiji za dodjelu stručnih zvanja, članovi koje su bili prof. dr. Milovan Gavazzi, dr. Anđela Horvat i dr. Antun Bauer, meritorno ocijenila sveukupni stručni rad Zdenke Lechner, višeg kustosa Muzeja.

23. svibnja 1975. godine na adresu Etnografskog muzeja Komisija je u pisanu obliku poslala opširno obrazloženje svoje odluke o unapređenju Zdenke Lechner u najviše muzejsko zvanje - muzejskog savjetnika. Svoje osobno, izdvojeno mišljenje je tom prigodom uputio i prof. dr. Milovan Gavazzi, koje donosim u pravitku.

Na posljednjem dokumentu u Personalnom dosjeu Zdenke Lechner iz arhiva Etnografskog muzeja u Zagrebu upisan je nadnevak od 31. prosinca 1976. godine, a vezuje se uz Odjavu zdravstvenog osiguranja iz radnog odnosa jer s 1. siječnjem 1977. godine Zdenka Lechner stječe status umirovljenika. U mirovini Zdenka Lechner i dalje nastavlja s radom na očuvanju pučkog kulturnog nasljeđa, osobito na području Slavonije, Baranje i Srijema. Nekolicina sadašnjih djelatnika Etnografskog muzeja u Zagrebu započela je svoj radni vijek upravo u godinama punog muzejskog rada i poslanja Zdenke Lechner. I danas znamo potražiti njezinu pomoć i savjet koje nam ona tako rado i nesebično poklanja.

Privitak: Mišljenje prof. dr. M. Gavazzija o unapređenju Z. Lechner u zvanje muzejske savjetnice. Iz dokumentacije Etnografskog muzeja u Zagrebu.

Kao član Komisije koja će uzeti u razmatranje molbu Zdenka Lechner, višega kustosa Etnografskoga muzeja u Zagrebu, za unapređenje u više zvanje podnosim ovo mišljenje:

Poznajem Zdenku Lechner još od vremena njezina studija etnologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, u Etnološkom seminaru. Studij je shvaćala sa svom ozbiljnošću vršeći sve svoje studijske obaveze i polažući ispite savjesno, vrlo dobro, a s izuzetnim interesom za etnologiju uopće. S vremenom taj se interes sve više usredotočuje na tradicijsku kulturnu baštinu Slavonije, pa Hrvatske i širu južnih Slavena uopće. - Jednako se pozitivno može ocijeniti i njezina djelatnost u Muzeju

Slavonije u Osijeku, gdje je etnografski odio ne samo samostalno vodila više od 14 godina, izvršila postavu izloženih muzejskih zbiraka, ostvarila nekoliko uspješnih etnografskih tematskih izložaba a obrađivala stručno nekoliko tema slavonsko-baranjske etnografije - čemu su trajna svjedočanstva objelodanjeni radovi /v. njihov popis/ - nego je izuzetnim zalaganjem spašavala mnoštvo etnografskih predmeta, koji bi bez toga jamačno ostali nepoznati, bili uništeni ili tko zna kamo prodani.

Prijelazom na Etnografski muzej u Zagrebu radno se polje Zdenke Lechner znatno proširuje a da ipak briga za slavonsko narodno blago svih vrsta ne ostaje zapostavljeno nego intenzivan nastavak suradnje s Muzejem Slavonije u Osijeku i s brojnim drugim ustanovama ove struke, napose po Slavoniji s Baranjom, osiguravaju trajno značenje i zasluge Zdenki Lechner u okviru naše cjelokupne djelatnosti skupljanja, čuvanja, zaštite, studija i popularizacije našega narodnog etnografskog blaga.

Tako prednjačeći neumorno i savjesno u muzejskoj djelatnosti pa u zaštiti spomenika tradicijske kulture, u stručnom studiju povjerenih joj muzejskih zbiraka, objelodanjenim brojnim stručnim etnografskim radovima, ostvarivanjem etnografskih izložaba, aktivnom suradnjom s više ustanova ove struke, uvažavana kao stručnjak i kod nas pa i u susjednom inozemstvu zavređuje Zdenka Lechner u punoj mjeri da se unaprijedi u zvanje stručnog /muzejskog/ savjetnika.

U Zagrebu, 23. svibnja 1975.

/Prof. Milovan Gavazzi/

ZDENKA LECHNER IN THE ETHNOGRAPHIC MUSEUM IN ZAGREB

Summary

By her scientific work and by various aspects of her museo-ethnographic activities, Zdenka Lechner, a museum adviser of the Ethnographic Museum in Zagreb, left a significant mark in the history of Croatian ethnological research. This paper focuses on selected data from the biography and ethnological work of Zdenka Lechner as the first professionally educated ethnologist who did research in Slavonia and Baranya.

Translated by Valentina Gulin-Zrnić